

Határozatok Tára

MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2020. március 5.¹

C-698/18 és C-699/18. sz. egyesített ügyek

SC Raiffeisen Bank SA
kontra
JB (C-698/18)
és
BRD Groupe Société Générale SA
kontra
KC (C-699/18)

(a Tribunalul Specializat Mureș [Maros megyei különös hatáskörű törvényszék, Románia])

„Előzetes döntéshozatal – 93/13/EGK irányelv – Szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása – Személyi kölcsönszerződés – Jogi szabályok – Általános kereset, amelyre nem vonatkozik az elévülés – Személyi és vagyoni jellegű általános kereset, amelyre vonatkozik az elévülés – A tisztességtelen szerződési feltételről való fogyasztó általi tudomásszerzés objektív időpontja”

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmek a 93/13/EGK irányelv² teljes egészében teljesített kölcsönszerződésekkel kapcsolatos értelmezéséről szólnak. Közelebbről, ezek a kérelmek lehetővé teszik a Bíróság számára annak pontos meghatározását, hogy ez az irányelv valamely szerződés teljes mértékű teljesítése után is alkalmazható-e, és adott esetben, a tisztességtelennek nyilvánított szerződési feltételek alapján kifizetett összegek visszatérítése iránti keresetre hároméves elévülési idő vonatkozik-e, amely a szerződés megszűnésének napján kezdődik. Így lényegében az említett irányelvben a fogyasztók számára biztosított védelem időbeli terjedelmét kell meghatározni.

I. Jogi háttér

A. Az uniós jog

2. A 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja szerint a „fogyasztó” fogalma minden olyan természetes személyt magában foglal, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén.

¹ Eredeti nyelv: francia.

² A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.).

3. Az említett irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerint:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket”.

B. A román jog

4. A legutóbb 2014-ben módosított 2000. november 6-i Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben szereplő tisztességtelen feltételekről szóló 193/2000. sz. törvény, a *Monitorul Oficial al României* 2000. november 10-i 560. száma.) 2012-ben újra közzétett változata (a *Monitorul Oficial al României* 2012. augusztus 3-i 543. száma.) (a továbbiakban: 193/2000 törvény) 1. cikkének (3) bekezdése megtiltja, hogy az eladók vagy szolgáltatók tisztességtelen feltételeket alkalmazzanak a fogyasztókkal kötött szerződéseikben. Egyebekben e törvény 6. cikke kimondja, hogy a tisztességtelen feltételek nem váltanak ki a fogyasztóval szemben joghatást.

5. Az említett törvény 12. cikkének (1) és (4) bekezdése így rendelkezik:

„(1) Amennyiben tisztességtelen feltételeket tartalmazó szabványszerződések használata kerül megállapításra, a 8. cikkben szereplő ellenőrző szervek megkeresik a lakóhely, vagy adott esetben az eladó vagy szolgáltató székhelye szerinti bíróságot, és kéri, hogy kötelezze ez utóbbiakat azon szerződéseknek a tisztességtelen feltételek kizárásával történő módosítására, amelyek végrehajtása még folyamatban van.

[...]

(4) Az (1)–(3) bekezdésben foglalt rendelkezések nem érintik a szabványszerződésben foglalt tisztességtelen szerződéssel érintett fogyasztók azon jogát, hogy a feltétel érvénytelenségére kereset vagy kifogás útján hivatkozzon”.

6. Az 1864. évi Codul civil (polgári törvénykönyv) 993. cikkének az alapügy időpontjában alkalmazandó változata többek között előírja, hogy a hitelezővel szemben visszatérítési jog illeti meg azt, aki tévedésből adósnak hiszi magát, és ezért kifizette a tartozását.

7. Az 1958. április 10-i újra közzétett Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă (az elévülésről szóló 167. sz. rendelet, *Monitorul Oficial al României*, 19. szám, 1958. április 21.) 1. cikke szerint:

„A vagyoni jellegű kereset indításához való jog elévülés útján megszűnik, ha e jogot a törvényben meghatározott határidőn belül nem gyakorolják.

Az elsődleges jogra vonatkozó keresetindítási jog megszűnése következtében megszűnik a járulékos jogokra vonatkozó keresetindítási jog is.”

8. E rendelet 2. cikke értelmében „[e]gy jogi aktus érvénytelenségére kereset vagy kifogás útján bármikor hivatkozni lehet”.

9. Az említett rendelet 7. cikke kimondja:

„Az elévülés a keresetindítási jog vagy a végrehajtás kezdeményezése iránti jog létrejöttének napján kezdődik.

A hitelező kezdeményezésére teljesítendő, valamint a meghatározatlan végrehajtási határidejű kötelezettségek esetén az elévülés a jogviszony létrejöttének napján kezdődik”.

10. Ugyanezen rendelet 8. cikke így rendelkezik:

„A jogellenes cselekménnyel okozott kár megtérítése iránti kereset megindításához való jog azon a napon kezdődik, amikor a kárt elszenvedő személy tudomást szerez a kárról és a kárért felelős személy kilétéről.

Az előző bekezdés rendelkezéseit a jogalap nélküli gazdagodásra is alkalmazni kell”.

II. Az alapeljárások és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A. A C-698/18. sz. Raiffeisen Bank ügy

11. 2008 júniusában az alapügy kérelmezője 2015-ig tartó, 84 hónapos futamidejű kölcsönszerződést kötött az SC Raiffeisen Bank SA-val (a továbbiakban: Raiffeisen Bank), amelyet a lejáratú idő leteltéig teljes egészében visszafizetett.

12. A kérelmező, aki úgy vélte, hogy egyes szerződési feltételek tisztességtelenek voltak, 2016 decemberében keresetet nyújtott be a Judecătoria Târgu Mureş (marosvásárhelyi helyi bíróság, Románia) előtt az említett feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása és az e feltételek alapján teljesített összegek visszatérítése, valamint az ezen összeg után járó törvényes kamatok megfizetése iránt.

13. A Raiffeisen Bank kifogás útján a kérelmező keresetösségi jogának hiányára hivatkozott, amit arra alapozott, hogy ez utóbbi a 193/2000. sz. törvény értelmében nem minősül fogyasztónak, mivel a kereset benyújtásának időpontjáig megszűntek a felek közötti jogviszonyok, a kölcsönszerződés az előző évben teljes egészében megvalósított teljesítéssel szűnt meg.

14. A nemzeti bíróság első fokon teljes egészében helyt adott a kérelmező keresetének.

15. Mivel a Raiffeisen Bank úgy vélte, hogy ez a határozat számára sérelmet okozott, fellebbezett a kérdést előterjesztő bírósághoz, és ismét azt az érvet hozta fel, amely szerint a kérelmező a kölcsönszerződés teljes egészében megvalósított teljesítése következtében bekövetkezett megszűnése miatt a bírósági eljárást megelőzően elvesztette a fogyasztói minőségét.

16. E körülmények között a Tribunalul Specializat Mureş (Maros megyei különös hatáskörű törvényszék, Románia) felfüggesztette az eljárást, és a két érintett ügyben előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Lehetővé teszik-e a [93/13 irányelv] rendelkezései, különösen a tizenkettedik, huszonegyedik és huszonharmadik preambulumbekkezdése, valamint 2. cikkének b) pontja, 6. cikkének (1) bekezdése, 7. cikkének (2) bekezdése és 8. cikke az eljárási autonómia elve, valamint ezzel együtt az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elve alapján a jogorvoslati eszközök olyan együttesét, amely egyrészt egy olyan általános keresetet foglal magában, amelyre nem vonatkozik az elévülés és amely a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott egyes feltételek tisztességtelen jellegének megállapítására irányul, másrészt egy olyan személyi és vagyoni jellegű általános keresetet, amelyre vonatkozik az elévülés, és amellyel teljesül az irányelvben foglalt, a fogyasztó tekintetében tisztességtelennek minősített feltétel alapján felmerült és teljesített valamennyi kötelezettség joghatásának megszüntetésére irányuló célkitűzés?

- 2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén ellentétes-e ugyanezen rendelkezésekkel a polgári jogviszonyok biztonsága elvének alkalmazásából eredő olyan értelmezés, amely szerint az az objektív időpont, amikortól a fogyasztónak tudomással kell vagy kellett volna bírnia a tisztességtelen feltétel fennállásáról, azon kölcsönszerződés megszűnésének napja, amelynek keretében a fogyasztó minőségével rendelkezett?”

B. A C-699/18. sz. BRD Groupe Société Générale  gy

17. 2003 májusában az alapügy kérelmezője, és egy adost rsa kölcsönszerződést kötött a BRD Groupe Société Générale SA-val. 2005 márciusában határidő előtti visszafizetés miatt a kölcsönt t rlesztettnek tekintett k, és a kölcsönszerződés megsz nt.

18. Több mint tíz évvel később, 2016 júliusában a kérelmező keresetet nyújtott be a Judec toria T rgu Mureş (marosvásárhelyi helyi bíróság) előtt az e szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása iránt. Ezenfelül a kérelmező k rte e feltételek érvénytelenségének megállapítását és az e feltételek alapján teljesített összegek visszat rit s t, valamint a visszat rit sre kerülő összeg után járó törvényes kamatok megfizetését.

19. A BRD Groupe Société Générale arra hivatkozott, hogy a kérelmező már nem minősül fogyasztónak, tekintve, hogy a bírósági eljárás megindításának időpontjára megszűntek a felek közötti jogviszonyok, és a szerződés előtörlesztés miatt tizenegy  ve megsz nt.

20. A nemzeti bíróság első fokon részben helyt adott a kérelemnek.

21. Mivel a BRD Groupe Société Générale  gy vélte, hogy ez a határozat számára sérelmet okozott, fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő b r s ghez, és ismét azt az érvet hozta fel, amely szerint a kérelmező a kölcsönszerződés előtörlesztés következtében bekövetkezett megszűnése miatt a bírósági eljárást megelőzően tizenegy évvel elvesztette a fogyasztói minőségét.

22. E körülmenyek között a Tribunalul Specializat Mureş (Maros megyei különös hatáskörű törvényszék, Románia) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a C-698/18. sz.  gyben feltett kérdésekkel megegyező k t kérdést terjesztett a Bíróság elé. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a C-699/18. sz.  gyben a kérelmező a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása iránti keresetet a kölcsönszerződés megszűnését követően tizenegy évvel, vagyis a vagyoni jogok gyakorlásának lehetőségére a nemzeti jogalkotó által meghatározott három éves elévülési idő leteltét követően nyújtotta be.

III. A Bíróság előtti eljárás

23. A Bíróság elnöke a 2018. december 12-i végzésével az írásbeli és a szóbeli szakasz lefolytatása, valamint az ítélethozatal céljából egyesítette C-698/18  s C-699/18. sz.  gyeket.

24. A C-698/18. sz.  gy kérelmezőjének kivételével az alapeljárások felei, a román, a cseh, a lengyel és a portugál kormány, valamint az Európai Bizottság nyújtott be észrevételeket.

25. Ugyanezen érdekeltek k pviselett tk magukat a 2019. december 12-i tárgyaláson.

IV. Elemzés

26. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseivel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében először is azt kérdezi, hogy a 93/13 irányelvvel ellentétes-e egy teljes mértékben teljesített szerződés tisztességtelennek minősített feltételei alapján nyújtott szolgáltatások visszatérítése iránti kereset elévülése. Másodsorban azt kérdezi, hogy ezzel az irányelvvel ellentétes-e egy olyan hároméves elévülési időnek erre a keresetre történő alkalmazása, amely a szerződés megszűnésének időpontjában kezdődik. A kérdést előterjesztő bíróság ezeket a kérdéseket a tagállamok eljárási autonómiájának korlátaival kapcsolatban teszi fel. Mivel minden olyan esetben, amikor felmerül a kérdés, hogy valamely nemzeti rendelkezés tiszteletben tartja-e ezeket a korlátokat, azt kell megvizsgálni, hogy milyen e rendelkezésnek az egész eljárásban betöltött helye, hogy hogyan zajlik az eljárás, és melyek a sajátosságai,³ úgy vélem, hogy e kérdéseket együttesen kell vizsgálni.

27. Emellett a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy az előtte felmerült kérdés a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett „fogyasztói” minőség – időbeli – meghatározására vonatkozik. Jóllehet ezt a kérdést kifejezetten nem teszi fel, megállapítja, hogy azt kell meghatározni, hogy ezt az irányelvet egy olyan személy által kötött szerződés teljes mértékű teljesítése után is alkalmazni kell-e, aki a tisztességtelen feltételeket tartalmazó szerződés megkötésének időpontjában kétségkívül fogyasztónak minősült.

28. A fentieket figyelembe véve, miután előzetesen megvizsgálom az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságát (A. szakasz), annak érdekében, hogy e kérdésekre hasznos választ lehessen adni, mindenekelőtt bemutatom az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között szerződésben alkalmazott tisztességtelen feltételek szankcionálására a román jogban elfogadott megoldásokat (B. szakasz). Ezután a 93/13 irányelvnek a teljes egészében teljesített szerződésekre történő alkalmazhatóságának kérdésével foglalkozom (C. szakasz). Végül, a tagállamok eljárási autonómiájának korlátait illetően meghatározom, hogy ezzel az irányelvvel ellentétes-e egy teljes mértékben teljesített szerződés tisztességtelennek minősített feltétele alapján nyújtott szolgáltatások visszatérítése iránti kereset elévülése, valamint az, hogy a hároméves elévülési idő a szerződés megszűnésének időpontjában kezdődik (D. szakasz).

A. Az elfogadhatóságról

29. A kérelmező a C-699/18. sz. ügyben elsődlegesen arra hivatkozik, hogy előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatatlanok.

30. Először is azt állítja, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseivel a kérdést előterjesztő bíróság annak megállapítását kéri, hogy betartották-e, vagy sem, a nemzeti jogban az e bírósághoz fordulásra rendelkezésre álló határidőt. Márpedig egy előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésnek nem a nemzeti joggal kapcsolatos szempontokra, hanem az uniós jog értelmezésére kell vonatkoznia. Másodsorban, a felperes azt állítja, hogy a visszatérítés joghatásainak valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítását követő korlátozása ellentétes lenne a fogyasztóvédelem alapjául szolgáló logikával.

31. A kérelmező által megfogalmazott fenntartásokkal nem értek egyet.

32. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseivel a kérdést előterjesztő bíróság az uniós jog értelmezése azon tényezőinek megismerésére törekszik, amelyek alapján lényegében meghatározhatja, hogy a nemzeti szabályozás és annak általa szorgalmazott értelmezése összeegyeztethető-e a 93/13 irányelvben létrehozott fogyasztóvédelmi rendszerrel. Amennyiben a feltett kérdések az uniós jog

³ Lásd ebben az értelemben: 2013. december 5-i Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León ítélet (C-413/12, EU:C:2013:800, 34. pont).

értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság – főszabály szerint – köteles határozatot hozni.⁴ Egyébként annak megállapítása, hogy a visszatérítés hatásainak egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítását követő korlátozása ellentétes lenne a fogyasztóvédelem alapjául szolgáló logikával, előre vetítené az e kérdésre adandó válaszokat.

33. Ezt követően a C-699/18. sz. ügyben feltett kérdések megválaszolása vonatkozásában azt javaslom a Bíróságnak, hogy állapítsa meg hatásköre hiányát. Az ebben az ügyben szóban forgó szerződést 2003-ban kötötték meg, és 2005-ben, azaz 2007. január 1., vagyis Románia Unióhoz történő csatlakozásának napja előtt szűnt meg. Márpedig a Bíróság az uniós jog értelmezésére kizárólag annak az új tagállamban való – és ez utóbbinak az Európai Unióhoz történt csatlakozásakor kezdődő – alkalmazása tekintetében rendelkezik hatáskörrel.⁵ Ezért, ugyanezen okból, a Bíróság hatáskörrel rendelkezik a C-698/18. sz. ügyben feltett kérdések megválaszolására, amelyek egy 2008-ban megkötött szerződésre vonatkoznak.

B. A 93/13 irányelv átültetésével kapcsolatban a román jog szerint alkalmazandó szankció

1. A hatálytalanság, a relatív és az abszolút érvénytelenség a román jog alapján

34. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében kifejti, hogy a román jogban a jogi normák megsértése esetén háromféle polgári jogi szankció, nevezetesen a hatálytalanság, a relatív és az abszolút érvénytelenség alkalmazható. Azt a pontosítást teszi, hogy az alapeljárások tárgyát képező szerződések megkötésének időpontjában alkalmazandó anyagi jogra vonatkozó kifejezett rendelkezés hiányában a nemzeti ítélkezési gyakorlat és jogelmélet az, amely értelmezi a román jogot a jogalkotó által nemzeti szinten bevezetni szándékozott polgári jogi aktusok érvénytelenségére vonatkozó jogi rendszer meghatározása érdekében.⁶

35. Az érvénytelenség szankciójának az a szerepe, hogy megfossza joghatásától a jogszabályi rendelkezések megsértésével megkötött jogi aktust. A polgári jogi aktus megkötésével megsértett jogszabályi rendelkezés által védett (magán-, vagy köz)érdek jellegétől függően a szankció a relatív vagy az abszolút érvénytelenség.

36. A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy a relatív érvénytelenség a magánérdeket védő kötelező jogi normák be nem tartását szankcionálja, és hogy a relatív érvénytelenség megállapítása iránti kereset elévülhet. Ami az abszolút érvénytelenséget illeti, az valamely közérdeket védő kötelező közjogi jogi normának a polgári jogi aktus megkötésekor történő megsértését szankcionálja. A védett érdek miatt az abszolút érvénytelenséget nem lehet megerősítő nyilatkozattal kivédeni, így az a fogyasztó, aki erre az érvénytelenségre hivatkozhat, e jogáról nem mondhat le. Erre az

4 Lásd: 2010. július 1-jei Sbarigia ítélet (C-393/08, EU:C:2010:388, 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

5 Lásd: 2006. január 10-i Ynos ítélet (C-302/04, EU:C:2006:9, 36. pont); Romániát illetően: 2014. július 3-i Tudoran végzés (C-92/14, EU:C:2014:2051, 26–29. pont).

6 Megjegyzem, hogy az új polgári törvénykönyv, amely 2011. október 1-jén lépett hatályba, megkülönbözteti egymástól a relatív és az abszolút érvénytelenséget. Lásd: Firică, M. C., „Considerations upon the Nullity of the Civil Legal Act in the Regulation of the New Romanian Civil Code”, *Journal of Law and Public Administration*, 2015, 1. kötet (1), 54. o., és Hinescu, A., „The Nullity of a Merger under Romanian Law”, *European Company Law*, 10. kötet (2), 2013, 53. o. Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság az alapeljárás tárgyául szolgáló szerződésekre alkalmazandó jogi háttérként csak az 1864-es polgári törvénykönyvre hivatkozik.

érvénytelenségre hivatkozhat minden olyan személy, akinek ehhez érdeke fűződik, azok a szervek, amelyeket a törvény erre feljogosít, illetve hivatalból a bíróság is.⁷ Az abszolút érvénytelenség megállapítása iránti kereset nem évül el, így arra keresetben vagy kifogás útján bármikor hivatkozni lehet.

37. Általánosságban a román jog szerint az abszolút érvénytelenség a kérdést előterjesztő bíróság magyarázatával összhangban visszamenőleges, vagyis a jogi aktus megkötésének időpontjától számított hatállyal rendelkezik (*ex tunc* hatály). Ezen elv alól azonban számos kivétel van, amikor az abszolút érvénytelenség *ex nunc* hatályú. Ez az eset áll fenn, amikor egy vagyoni értékkel bíró vagyontárggyal rendelkező jóhiszemű személy addig szedheti a vagyontárgy hasznait, amíg fennáll a jóhiszeműsége. Ezen túlmenően az abszolút érvénytelenség a korábbi helyzet helyreállításához vezet (*restitutio in integrum*), amelynek eredményeként az ezen érvénytelenség által érintett jogi aktus alapján nyújtott szolgáltatások visszatérítésre kerülnek. A szinallagmatikus szerződések esetében a visszatérítésre a tartozatlan fizetés és visszatérítés iránti kereset eszközének alkalmazásával kerül sor.

38. A kérdést előterjesztő bíróság szerint a román jog alapján meg kell különböztetni az abszolút érvénytelenség megállapítása iránti keresetet, amely nem évül el, és a teljesített szolgáltatások visszatérítése iránti keresetet, amely vagyoni jellegű, és minden esetben elévülhet. Márpedig a teljesített szolgáltatások visszatérítése iránti kereset feltétele az érvénytelenséget megállapító előzetes határozat, mivel a visszatérítés igénylésének joga csak az érvénytelenség megállapítását követően keletkezik. Ebben a tekintetben vannak kivételek, amelyek lehetővé teszik a visszatérítés iránti keresetek elévülési idejére vonatkozó szabályok alkalmazásának finomítását. Ezen kivételek egyikét akkor kell alkalmazni, ha eljárási szempontból két jogalapra (elsődlegesen az érvénytelenségre, és másodlagosan a teljesített szolgáltatások visszatérítésére) nem hivatkoztak. Egy másik kivétel az ismétlődő teljesítésről szóló szerződésekre vonatkozik, amikor objektíve lehetetlen előírni a szolgáltatások közül az egyik visszatérítését (bérleti célú vagyontárgy esetén), és amikor emiatt az egyik fél jogalap nélküli gazdagodásának elkerülése érdekében az ellenszolgáltatást sem lehet visszatéríteni.

2. Az abszolút érvénytelenség szankció alkalmazása

39. A kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy a román nemzeti ítélkezési gyakorlat abba az irányba fejlődött, hogy a tisztességtelen feltételek kiküszöbölését az abszolút érvénytelenség intézményével azonosította.

40. Egyebekben a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy jóllehet a 93/13 irányelv kimondja, hogy egy tisztességtelen szerződési feltétel *nem keletkeztet kötelezettséget a fogyasztó tekintetében*, így ez utóbbit nem kötheti egy ilyen feltétel, és ezért figyelmen kívül is hagyhatja azt, ami – az érvénytelenségnek és a hatálytalanságnak a román jogban szabályozott jellemzőire tekintettel – a „hatálytalanság” fogalmának felel meg, az érvénytelenség szankciója látszólag megfelel az ezen irányelvben előírt rendszernek.

⁷ A jogelméletből kétségtelenül kitűnik, hogy már az 1864-es polgári törvénykönyv idején is vitatható volt, hogy abszolút érvénytelenségre lehet-e hivatalból hivatkozni. Egyes szerzők úgy vélték, hogy az abszolút érvénytelenség megállapítása iránt az egyik fél által benyújtott kereset hiányában a nemzeti bíróság nem határozhat a jogvita alapját képező szerződés érvénytelenségéről. Következésképpen, ha a szerződéses tartozások megfizetésére irányuló kereset tárgyában eljáró bíró megállapítja, hogy a szerződés semmis, akkor ezt a keresetet mint megalapozatlant el kell utasítania anélkül, hogy döntést hozna a szerződés érvényességéről. Lásd: Fircă, M. C., „Considerations upon the Nullity of the Civil Legal Act in the Regulation of the New Romanian Civil Code”, *Journal of Law and Public Administration*, 1. kötet (1), 2015, 56. pont, valamint a hivatkozott jogelmélet.

41. Emellett a kérdést előterjesztő bíróság a 93/13 irányelv 7. cikkének (2) bekezdésére hivatkozik, és rámutat, hogy az eljárási autonómia alapján a tagállamok megfelelő és hatékony eszközöket határoznak meg annak érdekében, hogy a személyek bírósági eljárást indíthassanak a feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása iránt. Rámutat, hogy a 193/2000. sz. törvény nem említi kifejezetten az érvénytelenség szankciójának alkalmazását, azonban e törvény 12. cikke (4) bekezdésének rendelkezései hivatkoznak e szankció alkalmazására.

42. Ráadásul a kérdést előterjesztő bíróság megemlíti, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését azon nemzeti jogszabályokkal egyenértékűnek kell tekinteni, amelyek a nemzeti jogrendben a közrendi szabályok rangjával bírnak.⁸ Ezzel összefüggésben kifejti, hogy mivel a nemzeti bírónak hivatalból kell vizsgálnia a lehetséges tisztességtelen szerződési feltételeket, a nemzeti ítélkezési gyakorlat az abszolút érvénytelenség rendszerét követte. Hasonlóképpen, a nemzeti jogelmélet álláspontja szerint az eladók vagy szolgáltatók nem vezethetnek be a fogyasztókkal kötött szerződésekbe tisztességtelen feltételeket, mivel e kötelezettséget kötelező közjogi norma írja elő, amelynek megsértése e feltételek abszolút érvénytelenségének szankcióját vonja maga után.⁹

43. Következésképpen egy olyan személy, aki azt állítja, hogy a kölcsönszerződés keretében fogyasztónak minősül, bármikor keresetet nyújthat be a bírósághoz valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása iránt. Amennyiben a bíróság megállapítja a feltételek tisztességtelen jellegét, a szerződési rendelkezések abszolút érvénytelenségére tekintettel vonatkozó belső elveket, különösen a *restitutio in integrum* elvét kell alkalmazni.

3. Az érvénytelenség szankciója alkalmazásához fűződő következmények a teljes mértékben teljesített szerződések esetén

44. A kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy az alapeljárásokat az jellemzi, hogy az e jogviták tárgyát képező szerződéseket még a keresetek nemzeti bíróságokhoz való benyújtása előtt teljesítették. Rámutat arra, hogy a nemzeti ítélkezési gyakorlat eltérő megoldásokra jutott a teljes egészében teljesített szerződésben szereplő feltételek tisztességtelen jellegének megállapításához fűződő következményekre vonatkozóan.

45. Az ítélkezési gyakorlat szerint a tisztességtelen jelleg megállapítása az abszolút érvénytelenség szankciót vonja maga után. Ennek következtében, tekintettel arra, hogy a tisztességtelen feltételek abszolút érvénytelenségének megállapítása iránti kereset nem évül el, a visszatérítés iránti keresetre sem vonatkozik elévülési határidő.

46. Az ítélkezési gyakorlat egy másik vonulata azon az értelmezésen alapul, amely szerint a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása esetén alkalmazandó *sui generis* szankció, amely a már teljesített szolgáltatások megkérdőjelezése nélkül, a jövőben fejti ki a joghatásait, akárcsak az érvénytelenség szankció.

8 2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítélet (C-488/11, EU:C:2013:341, 44. pont); 2016. december 21-i (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 54. pont).

9 Lásd: Voiculescu, I. C., „Unfair terms in contracts concluded between traders and consumers”, in: *Romanian and European Law, Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 3. kötet (2), 2012, 57. o. Lásd még ebben az értelemben: Marcusohn, V., „The effects of unfair terms on the binding force principle of contracts”, *Union of Jurists of Romania. Law Review*, 9. kötet (1), 2019, 34. o. Megjegyzem, hogy ez utóbbi szerző írása 33. oldalán megemlíti, hogy a nemzeti jogelmélet azt a szankciót is elismeri, amely szerint a tisztességtelen feltételek nem tekinthetők a szerződés részének.

47. Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság szerint el lehet fogadni egy olyan értelmezést, amely szerint a szerződés teljes egészében határidőben vagy annak letelte előtt történő teljesítése miatt bekövetkező megszűnésének az az időpontja, amikortól kezdődően az adóst már nem kell az eladóknál vagy szolgáltatóknál gyengébb helyzetben lévőnek tekinteni, és mentesül az ez utóbbi felé fennálló minden kötelezettsége alól. Ennek következtében a kérdést előterjesztő bíróság által kifejtett értelmezés szerint ez lenne az az objektív időpont, amikor a fogyasztónak tudnia kellett, vagy kellett volna a feltétel tisztességtelen jellegéről.

48. Ezen értelmezés szerint időbeli korlát nélkül lehet benyújtani az abszolút érvénytelenség megállapítása iránti keresetet, amelyben a fogyasztó kérheti a feltételek tisztességtelen jellegének megállapítását, míg az ilyen feltételek alapján nyújtott szolgáltatások visszatérítése iránti keresetét a szerződés megszűnésének időpontját követő három éven belül kell benyújtani.

49. Meg kell még jegyezni, hogy a kérdést előterjesztő bíróság szerint az uniós jog közvetlen alkalmazásának kifejeződését jelenti a szerződési feltételek tisztességtelen jellegével kapcsolatos vagyoni követelések elévülése kezdő időpontjának olyan megkülönböztetése, amely kizárja az ezzel ellentétes nemzeti jog alkalmazását. Ez a bíróság azonban arra is rámutat, hogy értelmezését a jogbiztonság elvének tiszteletben tartása iránti igény vezette. E tekintetben nem az uniós jog jogbiztonságának elvére, hanem a polgári jogviszonyok biztonságának elvére vagy a kereskedelem biztonságának elvére utal. Egyebekben több olyan ítéletre hivatkozik, amelyekben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a jogbiztonság érdekében az észszerű mértékben meghatározott jogvesztő jellegű keresetindítási határidők kitzúzése összeegyeztethető a közösségi joggal.¹⁰ Ezekben az ítéletekben a Bíróság a nemzeti bírósági rendszer alapjául szolgáló elvként a jogbiztonság elvére hivatkozott.¹¹ Így meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a nemzeti rendelkezések értelmezését a román jogban alkalmazott jogbiztonság elvére alapozza, amely elv e tagállam polgári jogi rendszerének alapját képezi.

C. A 93/13 irányelv alkalmazhatósága a teljesített szerződések vonatkozásában

1. A fogyasztói minőség és a 93/13 irányelv alkalmazhatósága

50. Amint arra a jelen indítvány 27. pontjában rámutattam, a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseit azon kérdéssel összefüggésben kell megvizsgálni, hogy a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontjának értelmében vett „fogyasztói” minőséget megőrzik-e a teljesített szerződés felei. Ez a megállapítás megfelel az alperesek érvelésének, amely szerint a kölcsönszerződés teljes mértékű teljesítése után a kölcsönfelvevő már nem minősül fogyasztónak, és ennek következtében elveszíti a 93/13 irányelv által kínált védelmet.

51. A 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja valóban fogyasztóként határoz meg „minden olyan természetes [személyt], aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések tekintetében gazdasági vagy szakmai tevékenysége körén kívül eső célból jár el”. Úgy tűnik, az alperesek abból a körülményből, hogy a jogalkotó ebben a meghatározásban jelen idejű ragozást alkalmazott, lényegében arra következtetnek, hogy a szerződés teljesítése után az e szerződést megkötő fél többé már nem e szerződés keretében jár el, és ennek következtében nem minősül az ezen irányelv értelmében vett „fogyasztónak”.

¹⁰ Lásd: 2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615, 41. pont); 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 69. pont).

¹¹ Lásd: 2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615, 39. pont). Lásd még, hallgatólagos értelemben: 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 67.pont).

52. Az is igaz, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése annak előírására kötelezi a tagállamokat, hogy a „fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint [ne jelentsenek] kötelezettséget a fogyasztóra nézve”. E rendelkezés kimondja, hogy a tagállamok azt is biztosítani kötelesek, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó szerződés „változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket”. Úgy tűnik, hogy a jogalkotó által alkalmazott megfogalmazást az alperesek úgy értelmezik, hogy e rendelkezés kizárólag a még nem teljesített szerződésekre vonatkozik, és ha a szerződés *a priori* szűnik meg, többé nem szükséges biztosítani, hogy a tisztességtelen feltételek ne jelentsenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, vagy, hogy a szerződés kötelező maradjon a felek számára.

53. Mindemellett mégis úgy vélem, hogy azon kérdés vizsgálata helyett, hogy az a személy, aki a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett fogyasztóként kötött meg egy szerződést, e szerződés teljes mértékű teljesítését követően is megtartja-e az e rendelet értelmében vett fogyasztói minőségét, helyénvalóbb azt vizsgálni, hogy ez az irányelv valóban nem foglalkozik-e többé e személy védelmével azután, hogy az általa megkötött szerződést teljes mértékben teljesítették.

54. Ugyanis, először is a magánjogi rendszerek többségében egy szerződés akkor szűnik meg, amikor az e szerződésből származó összes kötelezettség teljesül,¹² bár figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy ez a szerződés képezte a teljesítésének keretében megvalósított átruházások alapját. A teljes egészében teljesített szerződés ugyanis továbbra is kötelező érvényű abban az értelemben, hogy továbbra is alapja a korábban bekövetkezett átruházásoknak. Egyébként a szerződés teljes mértékű teljesítése nem változtat azon a tényen, hogy a szerződéses kötelezettségeinek teljesítésekor a szerződést megkötő személy vitathatatlanul „szerződő félnek” minősült.

55. Így, noha a tisztességtelennek nyilvánított feltétel képezte a szerződés teljesítése során végrehajtott átruházás alapját, az a körülmény, hogy a szerződést már teljesítették, nem változtat e feltétel tisztességtelen jellegén. Az e szerződésben szereplő feltételek tisztességtelen jellegének megállapításához és adott esetben a szerződés kötelező jellegének fenntartásához fűződő érdek továbbra is fennáll. E logika mentén kell értelmezni a 93/13 irányelv rendelkezéseit.

56. Másodszor, az alperesek lényegében arra is hivatkoznak, hogy a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató közötti aszimmetria csak a szerződés megkötésekor és annak teljesítésekor áll fenn. Következésképpen a 93/13 irányelv már nem alkalmazható a szerződés teljesítése után, mivel ezen aszimmetria ellensúlyozásához nincs szükség beavatkozására. Az alperesek e tekintetben bemutatják, hogyan értelmezik a Bíróság ítélkezési gyakorlatát, amely szerint a 93/13 irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató egyenlőtlen helyzetben van,¹³ és ez az irányelv azon szerződésekre vonatkozik, amelyekben jelentős egyenlőtlenség áll fenn.¹⁴

57. A Bíróság ugyanezen ítélkezési gyakorlatából ugyanakkor kitűnik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig információs szintje tekintetében, amely helyzet az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek elfogadásához vezet, anélkül hogy a fogyasztó befolyásolni tudná ezek tartalmát.¹⁵ A szerződés

¹² Lásd: a többek között az összehasonlító jogi megközelítés alkalmazásával kidolgozott európai magánjog egységes szabályai (az európai kötelmi jogra vonatkozó közös referenciakeret-tervezet) 2:114. cikke, amely szerint a teljes mértékű teljesítés megszünteti a kötelezettséget, amennyiben megfelel e kötelezettség előírásainak, illetve ha alkalmas arra, hogy az adóst érvényesen mentesítse a kötelezettségei alól. Lásd: Von Bar, Ch., Clive, E., és Schulte-Nölke, H., és társai (szerk.) *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law*. Draft Common Frame of Reference (DCFR), Outline Edition, München, Sellier European Law Publishers, 2009, 282. o. E rendelkezések szolgáltak alapjául az európai magánjog azon egységes szabályainak (az európai kötelmi jogra vonatkozó közös referenciakeret-tervezet), amelyeket az összehasonlító jogi megközelítés alkalmazásával dolgoztak ki.

¹³ Lásd: 2000. június 27-i Océano Grupo Editorial és Salvat Editores ítélet (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 25. pont); 2006. október 26-i Mostaza Claro ítélet (C-168/05, EU:C:2006:675, 25. pont).

¹⁴ Lásd: 2014. január 16-i Constructora Principado ítélet (C-226/12, EU:C:2014:10, 23. pont).

¹⁵ Lásd: 2000. június 27-i Océano Grupo Editorial és Salvat Editores ítélet (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 25. pont); 2006. október 26-i Mostaza Claro ítélet (C-168/05, EU:C:2006:675, 25. pont).

teljesítése visszamenőlegesen nem befolyásolja azt a körülményt, hogy a szerződéskötés időpontjában a fogyasztó ilyen hátrányosabb helyzetben volt. Egyébként a szerződésbe ilyen körülmények között kerülnek bele a tisztességtelen feltételek, amelyek jelentős egyenlőtlenséget hoznak létre, és amelyeket a fogyasztó elfogad.¹⁶ Amint az a jelen indítvány 54. pontjában megfogalmazott megfontolásokból kitűnik, ilyen feltételek képezik továbbra is a szerződéses felek által a szerződés teljesítése során végrehajtott átruházások alapját,

58. Ilyen körülmények között az a feltételezés, hogy a szerződés teljesítése kizárja e tisztességtelen feltételek megállapításának bármilyen lehetőségét, olyan helyzethez vezethet, amelyben minden, e feltételek alapján végrehajtott átruházás vitathatatlan és végleges marad. Ennek keretében, amint azt a lengyel kormány megjegyzi, bizonyos szerződéseket közvetlenül a megkötésük időpontját követően, vagy éppen ezen időpontban teljesítettek. Ez különösen igaz az adásvételi szerződésre. Az alperesek értelmezésének elfogadása, amely szerint a 93/13 irányelv már nem alkalmazható az ilyen szerződés teljes egészében megvalósított teljesítése után, azt jelentené, hogy az egyik szerződéses fél még elméleti lehetőséggel sem rendelkezne arra, hogy még a szerződés megszűnése előtt hatékony jogorvoslattal éljen. Márpedig ezen irányelvben semmi sem utal e szerződéseknek a hatálya alól való kizárására.

59. Harmadszor, a 93/13 irányelv arra kötelezi a tagállamokat, hogy – amint az az ezen irányelv huszonnegyedik preambulumbekzdésével együttesen értelmezett 7. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik – gondoskodjanak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre annak érdekében, hogy „megszüntessék a fogyasztókkal kötött szerződésekben a tisztességtelen feltételek alkalmazását”. Ezen eszközöknek visszatartó erőt kell gyakorolniuk az eladókra, illetve a szolgáltatókra.¹⁷ Az az értelmezés, amely szerint ezen irányelv a szerződés teljesítése után már nem alkalmazható, sértheti az ezen irányelv által elérni kívánt hosszú távú célt. Ugyanis nem zárható ki, hogy egy fogyasztó, aki nincs teljes egészében a feltételek tisztességtelen jellegének tudatában, és attól tart, hogy az eladó vagy szolgáltató esetlegesen keresetet indíthat vele szemben, hajlandó teljesíteni szerződéses kötelezettségeit.

2. A védelemről való lemondásról és a 93/13 irányelv alkalmazhatóságáról

60. Meg kell jegyezni továbbá, hogy a kérdést előterjesztő bíróság arra keres választ, hogy a szerződés megszűnésének módja befolyásolhatja-e a 93/13 irányelv alkalmazhatóságát. Ezzel kapcsolatban ez a bíróság a határidő előtti visszafizetésre és a szerződés teljes egészében határidőben megvalósított teljesítésére hivatkozott.

61. Annak az értelmezésnek, amely szerint a 93/13 irányelvet egy szerződés önkéntes teljesítését követően már nem lehet alkalmazni, véleményem szerint azon alapul, hogy egy olyan fogyasztó, aki tisztességtelen feltételeket tartalmazó szerződést teljesít, hallgatólagosan lemond az ezen irányelvben számára biztosított védelemről.

62. Márpedig a Bíróság az ítélkezési gyakorlatában már egyértelműen kimondta, hogy ahhoz, hogy egy fogyasztó hatékonyan lemondhasson a 93/13 irányelvben biztosított védelemről, szabad és tájékozott módon kell hozzájárulnia ahhoz, hogy ne alkalmazzák az említett irányelvben előírt szankciót.¹⁸ Nem vélelmezhető, hogy egy fogyasztó a szerződéses kötelezettségeinek teljesítése során szerez tudomást a

¹⁶ Ez az oka annak is, hogy a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét a szerződéskötés időpontjában fennálló valamennyi szerződéskötéssel kapcsolatos körülményre hivatkozással kell értékelni. Lásd ebben az értelemben: 2017. szeptember 20-i Andriuciu és társai ítélet (C-186/16, EU:C:2017:703, 53. és 54. pont).

¹⁷ Lásd ebben az értelemben: 2000. június 27-i i Océano Grupo Editorial és Salvat Editores ítélet (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 28. pont).

¹⁸ Lásd: 2009. június 4-i Pannon GSM ítélet (C-243/08, EU:C:2009:350, 33. pont); 2013. február 21-i Banif Plus Bank ítélet (C-472/11, EU:C:2013:88, 35. pont); 2019. október 3-i Dziubak ítélet (C-260/18, EU:C:2019:819, 53. pont). Lásd még: a Sales Sinués és Drame Ba egyesített ügyekre vonatkozó indítványom (C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:15, 69. pont). Ezen ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a fogyasztó bármikor lemondhat a 93/13 irányelvben számára biztosított védelemről. Márpedig, amint az a jelen indítvány 36. pontjából következik, úgy tűnik, hogy a román jogban az abszolút érvénytelenség rendszerével összefüggésben nincs lehetőség az e rendszerben előírt szankcióról való lemondásra.

szereplő feltételek tisztességtelen jellegéről. Hasonlóképpen nem tekinthető úgy, hogy a szerződés teljesítésével a fogyasztó olyan hozzájárulását adja, amely túlmutat a szóban forgó kötelezettség teljesítésére irányuló pusztán szándékon. A fogyasztó ugyanis jóhiszeműen, vagy annak érdekében teljesítheti a kötelezettségeit, hogy elkerülje azt, hogy az eladó vagy szolgáltató keresetet indítson vele szemben.

63. Következésképpen az a tény, hogy egy szerződést önkéntesen teljesítettek, önmagában nem zárja ki a 93/13 irányelv alkalmazhatóságát, és nem szünteti meg az irányelv által e szerződést megkötő személy mint az említett irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett fogyasztó számára biztosított védelmet.

3. A 93/13 irányelv alkalmazhatóságára vonatkozó előzetes következtetések

64. A fentiekből következik, hogy a 93/13 irányelv a teljes mértékben teljesített szerződésekre is vonatkozik. Ezen irányelv alkalmazhatóságát a fogyasztó általi szerződéskötés váltja ki. Egyebekben a szerződés teljes egészében megvalósított teljesítése nem zárja ki az említett irányelv alkalmazását. Ugyanakkor különbséget kell tenni az irányelvnek a teljes mértékben teljesített szerződések vonatkozásában fennálló alkalmazhatósága, és a tagállamok azon lehetősége között, hogy nemzeti szinten elévülési határidőket vezessenek be, amelyek lehetővé teszik a visszatérítés iránti keresetek időbeli korlátozását.

D. A tagállamok eljárási autonómiájának korlátai

65. Az uniós jog nem hangolja össze a szerződési feltételek állítólagosan tisztességtelen jellegének vizsgálatára alkalmazandó szabályokat. Az ilyen szabályok megállapítása az eljárási autonómia elve alapján az egyes tagállamok belső jogrendjébe tartozik, azzal a feltétellel azonban, hogy e szabályok nem lehetnek kedvezőtlenek a hasonló jellegű belső jogi esetekre vonatkozókhöz képest (az egyenértékűség elve), és nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé az uniós jog által a fogyasztóvédelmi szervezetekre ruházott jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve).¹⁹

66. Úgy vélem, hogy ezért a kérdést előterjesztő bíróság által hivatkozott jogbiztonság elvének figyelembevétele mellett helyénvaló meghatározni, hogy az a körülmény, hogy a valamely tisztességtelennek nyilvánított feltétel alapján nyújtott szolgáltatások visszatérítése iránti kereset elévülhet, összeegyeztethető-e ezzel a két alapelvvel, majd ebből a szempontból elemezni kell, hogy a tagállam előírhat-e a szerződés megszűnésének időpontjától számított hároméves elévülési időt.

¹⁹ Lásd ebben az értelemben: 2013. december 5-i Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León ítélet (C-413/12, EU:C:2013:800, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A 93/13 irányelvre vonatkozóan a Bíróság a közelmúltbeli ítélkezési gyakorlatában valóban inkább az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkében szabályozott hatékony jogorvoslathoz való jogra (lásd: 2018. szeptember 13-i Profi Credit Polska ítélet, C-176/17, EU:C:2018:711, 57. pont; 2019. április 3-i Aqua Med ítélet, C-266/18, EU:C:2019:282, 47. pont) vagy a hatékony bírói jogvédelemhez való jogra (lásd: 2018. május 31-i Sziber ítélet, C-483/16, EU:C:2018:367, 35. pont) hivatkozott. E hivatkozásokra a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapítására vonatkozó eljárási szabályokkal kapcsolatos, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések vonatkozásában került sor. Ennek keretében a Bíróság arra a kérdésre összpontosított, hogy az eljárási szabályok annak jelentős kockázatával járnak-e, hogy a fogyasztót visszatarthatják attól, hogy jogai védelme érdekében eredményesen lépjen fel azon bíróság előtt, amelynél az eladó vagy szolgáltató eljárást indított. Lásd: 2018. szeptember 13-i Profi Credit Polska ítélet (C-176/17, EU:C:2018:711, 61. pont); 2019. április 3-i Aqua Med ítélet (C-266/18, EU:C:2019:282, 54. pont). Nehéz azonban meghatározni, hogy az Alapjogi Charta 47. cikkéből eredő követelmények a 93/13 irányelv keretében hogyan kapcsolódnak a tényleges érvényesülés elvéből eredő követelményekhez. Lásd többek között: a Finamadrid EFC ügyre vonatkozó indítványom (C-49/14, EU:C:2015:746, 85. pont). Egyébként úgy vélem, hogy a fogyasztók által benyújtott keresetek elévülési ideje tekintetében – a kérdést előterjesztő bíróság javaslatának megfelelően – elegendő a tényleges érvényesülés elvére utalni. A hatékony jogorvoslathoz vagy a hatékony bírói jogvédelemhez való jogon alapuló megközelítés azonos vagy alig megkülönböztethető követelmények előírásához vezetne.

1. A tényleges érvényesülés elve

a) Az elévülési időről a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben

67. Az ítélezési gyakorlatában a Bíróság a 93/13 irányelvvel kapcsolatban elismerte, hogy a fogyasztóvédelem nem abszolút jellegű.²⁰ Ezzel összefüggésben a Bíróság megállapította, hogy az a tény, hogy egy különleges eljárás olyan meghatározott eljárási követelményeket tartalmaz, amelyeket a fogyasztónak a jogai érvényesítése érdekében tiszteletben kell tartania, nem jelenti azt, hogy e követelmények nem állnak összhangban a tényleges érvényesülés elvével,²¹ vagy, hogy e fogyasztót nem illeti meg a hatékony bírói jogvédelemhez való jog.²² Így egyfajta elővigyázatosság követelhető meg a fogyasztótól az érdekei védelmével kapcsolatban, anélkül hogy a tényleges érvényesülés elve, vagy a hatékony jogorvoslathoz való jog sérülne. Ez a helyzet például abban az esetben, amikor a fogyasztónak a megfelelő igazságszolgáltatás és az előreláthatóság általános érdeke alapján külön erőfeszítéseket kell tennie.²³ Azon nemzeti jogi rendelkezéseknek, amelyekkel a jogalkotó átültette a 93/13 irányelvet, a tényleges érvényesülés elvével való összhangjára irányuló vizsgálat során ugyanis adott esetben figyelembe kell venni ezeket az elveket, amelyek a nemzeti bírósági rendszer alapjául szolgálnak, mint például a védelemhez való jog, a jogbiztonság elve, és az eljárás szabályos lefolytatásának elve.²⁴

68. Egyebekben, különös tekintettel a 93/13 irányelven alapuló keresetek időbeli korlátozására, meg kell jegyezni, hogy az állandó ítélezési gyakorlat szerint a jogbiztonság érdekében észszerű mértékben meghatározott jogvesztő jellegű keresetindítási határidők kitűzése nem teszi sem gyakorlatilag lehetetlenné, sem pedig rendkívül nehézvé az uniós jogrendben biztosított jogok gyakorlását.²⁵

69. Ebből arra következtettek, hogy a tényleges érvényesülés elvének szempontjából, tekintve, hogy a jogbiztonság elve a nemzeti igazságügyi rendszer alapját képező, és arra kötelező elvet jelent, főszabály szerint elfogadható az uniós jogon alapuló jogorvoslatok időbeli korlátozása. Az e tekintetben meghatározott határidőknek – a Bíróság által az ítélezési gyakorlatában alkalmazott kifejezéssel – „észszerűeknek” kell lenniük, ami azt jelenti, hogy nem teszik gyakorlatilag lehetetlenné, sem pedig rendkívül nehézvé az uniós jogrendben biztosított jogok gyakorlását. Ezért azt kell meghatározni, hogy a teljes mértékben teljesített szerződések esetében a szerződés megszűnésének időpontjában kezdődő hároméves elévülési idő „észszerű” határidőnek tekinthető-e ezen ítélezési gyakorlat értelmében.

b) Az elévülési idő észszerű jellegéről

70. A Bíróság különböző összefüggésekben már megállapította, hogy a hároméves nemzeti jogvesztő határidő vagy elévülési idő észszerűnek bizonyul.²⁶ Egy határidő észszerűségét – és ennek következtében annak a tényleges érvényesülés elvével való összeegyeztethetőségét – mindazonáltal nem lehet kizárólag az időtartama alapján meghatározni. Figyelembe kell venni az e határidőre

20 Lásd ebben az értelemben: 2018. május 31-i Sziber ítélet (C-483/16, EU:C:2018:367, 50. pont).

21 Lásd ebben az értelemben: 2015. október 1-jei ERSTE Bank Hungary ítélet (C-32/14, EU:C:2015:637, 62. pont). Lásd még ebben az értelemben: 2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615, 47. pont).

22 Lásd ebben az értelemben: 2018. május 31-i Sziber ítélet (C-483/16, EU:C:2018:367, 50. és 51. pont).

23 Lásd ebben az értelemben: 2015. február 12-i Baczó és Vizsnyiczai ítélet (C-567/13, EU:C:2015:88, 51. pont).

24 Lásd ebben az értelemben: 2013. december 5-i Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León ítélet (C-413/12, EU:C:2013:800, 34. pont); 2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615, 39. pont); 2016. február 18-i Finanzamt München für den Umsatzsteuer ítélet (C-49/14, EU:C:2016:98, 44. pont).

25 Lásd ebben az értelemben: 2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615, 41. pont); 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 69. pont).

26 Lásd: 2010. április 15-i Barth ítélet (C-542/08, EU:C:2010:193, 28. és 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat). Emellett a behozatali vagy kiviteli vámok visszafizetésével kapcsolatban a Bíróság megállapította, hogy a jogtalanul beszedett vám visszatérítése iránti kérelem hároméves elévülési ideje nem ellentétes a tényleges érvényesülés elvével, legyen szó akár egy olyan időszakról is, amikor ez a határidő nem hosszabbítható meg *vis maior* esetén sem. Lásd: 1989. november 9-i Bessin és Salson ítélet (386/87, EU:C:1989:408, 17. pont).

vonatkozó összes részletszabályt, vagyis az elévülést kiváltó, megszakadását vagy nyugvását eredményező eseményeket, adott esetben a megsértésének következményeit, és újraindulásának lehetőségét.²⁷ Mindezek a tényezők ugyanis alkalmasak arra, hogy lehetetlenné tegyék vagy rendkívül megnehezítsék a 93/13 irányelvben a fogyasztó számára biztosított jogok gyakorlását.

71. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság csak a kiváltó eseményt és az elévülés időtartamát vizsgálja. Ezért az elemzésemben abból a feltevésből indulok ki, hogy nem következett be olyan esemény, amely megszakíthatta vagy felfüggeszthette volna ezt az időszakot. A teljesség kedvéért megjegyzem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság nem említi, hogy a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapítására irányuló kereset benyújtása a visszatérítés iránti kereset elévülésének nyugvását idézi elő.

72. Annak meghatározása érdekében, hogy az elévülési idő, az összes vonatkozó szabállyal együtt tiszteletben tartja-e a tényleges érvényesülés elvét, figyelembe kell venni azt a tényt, hogy az elévülési időket és alkalmazási szabályait hozzá kell igazítani az érintett terület sajátosságaihoz, annak érdekében, hogy ne hiúsítsák meg az uniós jog vonatkozó rendelkezéseinek teljes körű érvényesülését.²⁸

73. Az a tény, hogy a fogyasztótól az érdekei védelmével kapcsolatban egyfajta elővigyázatosság követelhető meg, nem ellentétes a 93/13 irányelv rendelkezéseivel.²⁹ E gondolatmenetet követve a hároméves elévülési idő, amely a szerződés megszűnésének időpontjától kezdődik, főszabály szerint a jogai és/vagy a szerződési feltételek tisztességtelen jellege vonatkozásában tájékozatlan fogyasztó számára látszólag elegendő időt hagy arra, hogy tájékozódjon e feltételek jogszerűségéről, és felmérje, hogy érdemes-e keresetet benyújtani. Azonban annak érdekében, hogy ez a fogyasztó számára lehetővé váljon, az elévülési időt és az alkalmazására vonatkozó feltételek összességét előzetesen meg kell határozni és meg kell ismerni.³⁰ Ennélfogva e feltételeket csak törvény által, vagy e törvénynek az állandó ítélkezési gyakorlatból fakadó értelmezésével lehet megállapítani.

74. Ebben az összefüggésben, a szerződés megszűnésétől számított hároméves időszak lejárta megelőzően a fogyasztó dönthet úgy, hogy a nemzeti bírósághoz a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása iránt keresetet nyújt be, annak az eladó vagy szolgáltató számára kötelező érvényű megállapítása érdekében, hogy ez utóbbi a 93/13 irányelvvel ellentétes feltételeket foglalt a szerződésbe. Márpedig – figyelemmel a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálatokra – úgy tűnik, hogy nem következik be az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekben említett, a visszatérítés iránti keresetekre alkalmazandó elévülési idő nyugvása akkor, amikor a fogyasztó a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása iránti keresetet nyújt be. Így előfordulhat, hogy a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének ilyen kötelező erejű megállapításáig a fogyasztót az a kockázat fenyegeti, hogy a visszatérítés iránti keresete elévül a feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása iránti eljárás időtartama miatt. Ezért fennáll annak nem elhanyagolható kockázata, hogy ez a fogyasztó – olyan okokból, amelyeket nem befolyásolhat – nem terjeszti elő kellő időben a 93/13 irányelvből eredő jogai gyakorlásához szükséges keresetet.

27 A versenyjogi jogsértésből eredő kár megtérítésének követelésére vonatkozó jog gyakorlására vonatkozó feltételeknek minősülő elévülési idők vonatkozásában, ebben az értelemben lásd: 2019. március 28-i Cogeco Communications ítélet (C-637/17, EU:C:2019:263, 45. pont). Lásd még ebben az értelemben: Sharpston főtanácsnok Cargill Deutschland ügyre vonatkozó indítványa (C-360/18, EU:C:2019:648), amelyben kifejtette, hogy nyomós érvek azt mutatják, hogy az elévülési időket megállapító rendelkezéseknek olyan szabályozás részét kell képeznie, amely meghatározza az elévülési idő hosszát, az elévülési idő kezdő időpontját, valamint az elévülési idő megszakadását vagy nyugvását eredményező eseményeket.

28 Lásd ebben az értelemben: 2019. március 28-i Cogeco Communications ítélet (C-637/17, EU:C:2019:263, 47. és 53. pont). Ebben az ítéletében a Bíróság a versenyjoggal kapcsolatban megállapította, hogy a hároméves elévülési idő, amely egyrészt abban az időpontban kezdődik, amikor a károsult személy tudomást szerzett a kártérítéshez való jogáról, még akkor is, ha a jogsértésért felelős személy nem ismert, másrészt pedig a versenyhatóság előtt folyamatban lévő eljárás alatt nem nyugodhat, illetve nem szakadhat meg, gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé teszi a teljes kártérítéshez való jog gyakorlását.

29 Lásd: a jelen indítvány 67. pontja.

30 Lásd ebben az értelemben a Nencini kontra Parlament ügyre vonatkozó indítványom (C-447/13 P, EU:C:2014:2022, 81. pont).

75. E fenntartás mellett, az a tény, hogy – amint a jelen indítvány 64. pontjából kitűnik – a teljes mértékben teljesített szerződésekre továbbra is alkalmazni kell a 93/13 irányelvet, nem zárja ki azt, hogy a tagállamok elévülési időt írjanak elő az ezen irányelvet nemzeti szinten végrehajtó visszafizetés iránti keresetekre vonatkozóan. A jelen ügyek nem vetik fel azon kereset időbeli korlátozásának kérdését, amellyel a fogyasztó a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapítását kérheti. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanis rámutat arra, hogy egy ilyen keresetet határidő nélkül lehet benyújtani, és az elévülési idő lejártá után a fogyasztót a szolgáltató, vagy eladó számára visszatartó erővel bíró, nem vagyoni jellegű kártérítés illeti meg. Ezenkívül a 193/2000. sz. törvényből az következik, hogy a fogyasztó kivételesen kifogás útján is hivatkozhat egy feltétel érvénytelenségére. Ebből arra következtettek, hogy a visszatérítés iránti keresetekre vonatkozó hároméves elévülési idő letelte nem akadályozza annak, hogy egy fogyasztó vitassa az eladó vagy szolgáltató által benyújtott kérelmet, amelyben azt kéri, hogy ez a fogyasztó valamely tisztességtelen szerződési feltételből eredő kötelezettségét teljesítse. Ezenkívül semmi sem utal arra, hogy e határidő lejártá akadályozza annak, hogy a nemzeti bíróság hivatalból hivatkozzon a szerződési feltételek tisztességtelen jellegre, ami megkülönbözteti a jelen ügyeket a Cofidis-ítélet alapjául szolgáló üggyől.³¹

76. Kétségtelen, hogy a Gutiérrez Naranjo és társai ítéletében,³² amely egy olyan nemzeti ítélkezési gyakorlatra vonatkozik, amely időben korlátozta a visszatérítés időbeli hatályát, a Bíróság rámutatott arra, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelen jellege bíróság általi megállapításának főszabály szerint azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett kikötés hiányában lenne. Ezenkívül a nemzeti bíróság azon kötelezettsége, hogy mellőzze az olyan tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását, amely jogalap nélkül kifizetettnek bizonyuló összegek fizetésére kötelez, főszabály szerint ezzel egyező összegű visszafizetési kötelezettséget eredményez.

77. Azonban először is figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy a Gutiérrez Naranjo és társai ítéletben³³ a Bíróság hangsúlyozta, hogy egy visszafizetési kötelezettségnek *főszabály szerint* a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása iránti keresethez kell kapcsolódnia. Másodszor, a visszafizetési kötelezettség ezen ítéletben szereplő időbeli korlátozása egy egyedi összefüggésben jött létre. Úgy tűnik, hogy ez a korlátozás az uniós jognak egy, a nemzeti legfelsőbb bíróság általi értelmezéséből következik, amely megfelel a Bíróság részéről annak során előírt feltételeknek, amikor a saját ítéleteinek időbeli hatályát kellett korlátoznia.³⁴ Márpedig a jelen ügyekben a kérdést előterjesztő bíróság a nemzeti jog értelmezését szándékozza az alapeljárásban alkalmazni. Harmadszor, az említett ítéletben a Bíróság egyértelműen különbséget tett egyfelől az uniós jog valamely rendelkezésének értelmezéséhez fűződő joghatás időbeli korlátozása, másfelől egy olyan eljárási mód alkalmazása között, mint az észszerű mértékű jogvesztő határidő.³⁵

78. A fentiekre tekintettel a 93/13 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az, ha a tagállamok előírják, hogy a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapításával kapcsolatos visszatérítés iránti keresetek elévülhetnek. Egyebekben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatokban szereplő egyetlen bizonyíték sem utal arra, hogy a jelen ügyben a tényleges érvényesülés elvét nem tartották tiszteletben a nemzeti szabályok olyan értelmezése során, amely szerint a tisztességtelen feltételekkel kapcsolatos visszatérítés iránti keresetre a fogyasztó és az eladó vagy a szolgáltató között létrejött szerződés megszűnésének időpontjában kezdődő hároméves elévülés

31 Lásd: 2002. november 21-i Cofidis ítélet (C-473/00, EU:C:2002:705).

32 Lásd: 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 54. pont).

33 Lásd: 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 54. pont).

34 Lásd: 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 70. pont). Lásd még: Mengozzi főtanácsnok Gutiérrez Naranjo és társai egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:552, 19. és 20. pont).

35 Lásd: 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 69. és 70. pont).

vonatkozik. E megállapítás két feltétel figyelembevételével alkalmazható: egyrészt ez a határidő nyugszik azon eljárás során, amellyel a fogyasztó e feltételek tisztességtelen jellegének megállapítását kéri, másrészt pedig az említett határidőt és az alkalmazására vonatkozó feltételek összességét előzetesen meg kell határozni és meg kell ismerni.

2. Az egyenértékűség elve

a) A keresetek hasonlóságáról

79. Az egyenértékűség elve megköveteli, hogy a jogorvoslatokra alkalmazandó szabályok összessége különbségtétel nélkül vonatkozzon az uniós jog megsértésén alapuló jogorvoslatokra és a belső jog megsértésén alapuló hasonló jogorvoslatokra. A nemzeti jogra vonatkozó keresetekhez hasonló, de az uniós joggal kapcsolatos keresetek beazonosítása a nemzeti bíróságok feladata. A Bíróság a nemzeti bíróság által végzendő értékelés tekintetében bizonyos, az uniós jog értelmezésére vonatkozó elemeket szolgáltat e bíróság számára.

80. Annak ellenőrzéséhez, hogy az egyenértékűség elvét tiszteletben tartották-e az alapügyekben, azt kell megvizsgálni, hogy a kérelmezők által a 93/13 irányelv alapján benyújtott keresetek a tárgyak, indokaik és lényeges elemeik szempontjából azon keresetekhez hasonlóaknak tekinthetők-e, amelyeket a kérelmezők a nemzeti jog alapján nyújthattak volna be.³⁶

81. A kérdést előterjesztő bíróság nem fejt ki kifejezetten, hogy mely kereseteket kell a 93/13 irányelv alapján benyújtott keresetekkel hasonlónak tekinteni. Megelégszik annak megállapításával, hogy a tisztességtelen feltételeknek a fogyasztóval kötött szerződésbe foglalása miatt alkalmazandó szankciót a román bíróságok az abszolút érvénytelenség esetén alkalmazandó szankcióhoz hasonlítják. Ebből a szempontból egy közrendi szabályok rangjával bíró szabály megsértésére vonatkozó és a 93/13 irányelvhez kapcsolódó keresetek közötti hasonlóság nem nyilvánvaló.³⁷ A kérdést előterjesztő bíróság azonban az e keresetekre, valamint az abszolút érvénytelenségre vonatkozó alkalmazási szabályokat hasonlítja össze. Ennélfogva úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára az indok (egy közrendi szabályok rangjával bíró szabály megsértése), a tárgy (az ilyen jogsértés orvoslása és a szerződési feltételek megfosztása a joghatásaiktól), valamint ezen keresetek lényeges elemei (különösen az a tény, hogy e jogsértés szankcionálására két intézkedést írnak elő, és hogy e jogsértést a nemzeti bíróságnak hivatalból kell vizsgálnia) hasonlóaknak vagy összevethetőnek tekinthetők. Úgy vélem, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek nem tartalmaznak egyetlen olyan pontostást sem, amely kétségbe vonhatná ezt a megállapítást. Ezenkívül úgy látom, hogy a jelen ügyben észrevételeket benyújtó felek sem kérdőjelezték ezt meg. Mindazonáltal e bíróság feladata, hogy e tekintetben a végleges vizsgálatot elvégezze.

³⁶ Lásd ebben az értelemben: 2018. szeptember 20-i EOS KSI Slovensko ítélet (C-448/17, EU:C:2018:745, 40. pont).

³⁷ E megállapítás alátámasztására a román bíróságok arra hivatkoznak, hogy a Bíróság által alkalmazott megfogalmazás szerint a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését a belső jogrendben közrendi szabályok rangjával bíró nemzeti jogszabályokkal egyenértékű jogi normának kell tekinteni. Lásd: 2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítélet (C-488/11, EU:C:2013:341, 44. és 45. pont); 2015. június 4-i Faber ítélet (C-97/13 EU:C:2015:357, 56. pont); 2017. január 26-i Banco Primus ítélet (C-421/14, EU:C:2017:60, 60, 42. és 43. pont); 2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet (C-147/16, EU:C:2018:320, 35. és 36. pont); 2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet (C-51/17, EU:C:2018:750, 87. és 89. pont). Hasonlóképpen a román jog szerint az abszolút érvénytelenség a kötelező közrendi jogi norma megsértése esetén alkalmazandó szankció. Ezzel együtt be kell vallanom, hogy kétségeim vannak afelől, hogy ebből az ítélkezési gyakorlatból következik-e az, hogy a tagállam köteles a tisztességtelen feltételekre alkalmazandó szankciót a közrendi jogi normák be nem tartásához igazítani. Véleményem szerint a Bíróság az ítélkezési gyakorlatában ilyen jogi normákra kizárólag annak magyarázata céljából hivatkozott, hogy a nemzeti bíróságok miért kötelesek hivatalból hivatkozni a szerződési feltételek tisztességtelen jellegére.

b) Az egyenértékűség elvének a tiszteletben tartásáról

82. Főszabály szerint a nemzeti bíróságok feladata annak ellenőrzése, hogy a jogalanyok uniós jogból eredő jogai védelmének a belső jogban való biztosítását célzó eljárási szabályok megfelelnek-e az egyenértékűség elvének. Ugyanez a helyzet a nemzeti jog hasonló kereseteinek beazonosítását illetően. Ugyanakkor, amennyiben az alapügy iratai lehetővé teszik, a Bíróság észrevételeket fogalmazhat meg az eljárási szabályoknak az ezen elvvel való összeegyeztethetőségére vonatkozóan.³⁸

83. Ezzel összefüggésben pusztán az a tény, hogy ugyanaz az elévülési idő alkalmazandó az uniós jogon alapuló és a nemzeti jogon alapuló keresetekre, nem elegendő az egyenértékűség elvével való összeegyeztethetőség megállapításához. Ez az elv megköveteli, hogy a visszatérítés iránti keresetekre alkalmazandó összes szabály különbségtétel nélkül vonatkozzon mindezen keresetekre.³⁹ Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy az az általa elfogadott értelmezés, amely szerint az általános elévülési időnek megfelelő hároméves elévülési idő a szerződés megszűnésének pillanatában kezdődik, csak az olyan visszatérítés iránti keresetekre vonatkozik, amelyek a 93/13 irányelv értelmében tisztességtelennek minősített feltételekre vonatkoznak. Ráadásul semmi nem utal arra, hogy ez az értelmezés megfelel a jelen indítvány 38. pontjában említett azon kivételek valamelyikének, amelyek lehetővé teszik az abszolút érvénytelenség nemzeti rendszerével kapcsolatos keresetek elévülése kezdő időpontjának árnyaltabb meghatározását.

84. Egyebekben – a tényleges érvényesülés elvével kapcsolatos követelményektől eltérően – az egyenértékűség elvéből következő követelmények nem enyhíthetőek a nemzeti rendszer alapját képező olyan elvekre való hivatkozással, mint amilyen a jogbiztonság elve. Az egyenértékűség elvének tiszteletben tartása ugyanis megköveteli, hogy az uniós jogon alapuló és a nemzeti jogon alapuló eljárásokra vonatkozó nemzeti szabályokat különbségtétel nélkül alkalmazzák. Annak elfogadása, hogy annak ellenére, hogy a nemzeti jogon alapuló kereset eltérő bánásmódban részesül, biztosított az uniós jogon alapuló keresettel kapcsolatos hátrányos megkülönböztetéstől mentes bánásmód, magával az egyenértékűség elvével lenne ellentétes. Ha a jogbiztonság elve azt követeli meg, hogy az elévülés egy külön meghatározott időpontban kezdődjön, ezt az elévülési időre vonatkozó szabályt megkülönböztetéstől mentesen kell alkalmazni az uniós jogrendből származó jogra vonatkozó, és a hasonló nemzeti szintű helyzetekre.

85. Ilyen körülmények között úgy vélem, hogy a jelen ügyben az egyenértékűség elvét megsértették, mivel nem vitatott, hogy az elévülést kiváltó esemény meghatározása a visszatérítés iránti keresetek jogalapjától függ.

86. A fentiekre tekintettel meg kell állapítani, hogy az egyenértékűség elvével ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy a 93/13 irányelv értelmében tisztességtelennek nyilvánított szerződési feltételekkel kapcsolatos visszatérítési keresetekre alkalmazandó hároméves elévülési idő az e feltételeket tartalmazó szerződés megszűnésének időpontjában kezdődik, míg a belső jog bizonyos rendelkezésein alapuló hasonló keresetek hároméves elévülése csak az e keresetek tárgyának a bíróság általi megállapításakor kezdődik.

³⁸ Lásd ebben az értelemben: 1997. július 10-i Palmisani ítélet (C-261/95, EU:C:1997:351, 33. pont).

³⁹ Lásd ebben az értelemben: 2010. április 15-i Barth ítélet (C-542/08, EU:C:2010:193, 19. pont).

V. Véggövetkeztetés

87. A fenti megfontolások tükrében azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Tribunalul Specializat Mureș (Maros megyei különös hatáskörű törvényszék, Románia) által feltett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

A C-698/18. sz. ügyben:

- 1) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, ha a tagállamok előírják, hogy a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapításával kapcsolatos visszatérítés iránti keresetek elévülhetnek.
- 2) A tényleges érvényesülés elvével nem ellentétes, ha egy tagállam előírja, hogy egy ilyen visszatérítés iránti keresetre a szerződés megszűnésének időpontjában kezdődő hároméves elévülés vonatkozik, feltéve, hogy egyrészt ez a határidő nyugszik azon eljárás során, amellyel a fogyasztó e feltételek tisztességtelen jellegének megállapítását kéri, másrészt pedig az említett határidőt és az alkalmazására vonatkozó feltételek összességét előzetesen kell meghatározni és megismerni.
- 3) Az egyenértékűség elvével ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, vagy értelmezés amely előírja, hogy a 93/13 irányelv értelmében tisztességtelennek nyilvánított szerződési feltételekkel kapcsolatos visszatérítési keresetekre alkalmazandó hároméves elévülési idő az e feltételeket tartalmazó szerződés megszűnésének időpontjában kezdődik, annak ellenére, hogy a belső jog bizonyos rendelkezésein alapuló hasonló keresetek hároméves elévülése csak az e keresetek tárgyának a bíróság általi megállapításakor kezdődik.

Olyan körülmények között, mint a C-699/18. sz. ügy tárgyát képező alapeljárásban szereplő jogvita körülményei, amikor a releváns tények egy tagállamnak az Európai Unióhoz történő csatlakozását megelőzően keletkeztek, a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel a kérést előterjesztő bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására.